

Tidigare skolstart kan mycket väl ge bättre utfall

PER SONNERBY

För en utredningsekonom med speciellt intresse för utbildningsfrågor är det svårt att inte imponeras av IFAUs verksamhet. Forskningsprogrammet om skolförhållandens effekter är ett välbehövligt försök att bidra till en bättre skolpolitik och borde följas med intresse av landets beslutsfattare. Diskussionen om lämplig skolstartsalder som förs av Peter Fredriksson och Björn Öckert i *Ekonomisk Debatt* 2, 2008 är ett välkommet inlägg i en inte oviktig policyfråga.

Men den som vill använda Fredrikssons och Öckerts resultat för att argumentera för att svenska barn ska börja skolan sent bör iakttäta stor försiktighet. Artikeln argumenterar nämligen för att slumpmässigt utvalda individer inte bör börja skolan ett år tidigare *än andra*. Däremot säger den relativt lite om huruvida *alla* barn borde börja skolan det år de fyller sex, sju eller åtta.

Baserat på det faktum att barn födda i december år 1 och januari år 2 i princip är lika gamla, medan januaribarnen börjar i skolan ett år senare, identifierar Fredriksson och Öckert effekten av att börja i skolan vid olika åldrar. De som börjar vid en äldre ålder (januaribarnen) är mer framgångsrika i skolan än de som börjar tidigare. På grundval av detta resultat ifrågasätter författarna om tidigare klassrumslärande verkligen är mer produktivt. De tar dock inte direkt ställning till vilken skolstartsalder som vore optimal, utan drar slutsatsen att en eventuell tidigareläggning av skolstarten kräver förändrade undervisningsformer. I arti-

keln skiljer författarna mellan skolstartstidpunktens effekt på utbildning (mätt som betyg, kursval och utbildningsnivå) och effekten på livsinkomsten. De konstaterar att effekten på livsinkomsten av tidig skolstart å ena sidan dras ner av de i genomsnitt sämre skolprestationerna, men å andra sidan dras upp av att tiden i arbete blir längre. Däremot skiljer författarna inte fullt ut den absoluta effekten av skolstartstidpunkt på utbildningsprestation från den relativa – något som är av största relevans för den som vill använda forskningen som underlag för att bestämma lämplig skolstartsalder för alla landets barn och inte bara ett slumpmässigt barn.

Att vara född i januari i stället för att vara född i december medför (minst) tre saker för en elevs skolgång och därmed hennes (eller hans) framtid. För det första innebär det att hon kommer att vara 7,7 i stället för 6,8 år när hon börjar ettan. Det är denna *absoluta* effekt författarna verkar fästa störst vikt vid. För det andra innebär det att hon oftast kommer att vara ett halvår äldre än sin genomsnittliga skolkamrat, i stället för ett halvår yngre. Det borde innebära bättre förutsättningar att hamna högre i klassens sociala hierarki, större trivsel i skolan och mer träning av ledaregenskaper. Denna *skolkamratsrelativa* effekt behandlas inte i *Ekonomisk Debatt*-artikeln, men i *working paper*-versionen försöker författarna separera denna effekt från den absoluta effekten och finner att den sistnämnda dominerar stort.¹ Den listiga empiristrategin ger ett för mig något förvånande resultat, vilket jag tolkar som ett hoppningivande tecken på att skolan faktiskt motarbetar skolgårdens inte alltid uppbyggliga hierarkier.

Analysen bygger dock på antagandet att hela den relativa effekten fångas upp av den relativa åldersrankningen *inom*

REPLIK

Per Sonnerby är doktor i nationalekonomi och konsult på Econ Pöyry. Han tackar Erik Lindqvist och Erik Mohlin samt Fredrik Andersson för kloka synpunkter.
per.sonnerby@poyry.com

¹ Fredriksson och Öckert (2006), främst s 31-34.

varje skola. Därmed kan Fredriksson och Öckert dessvärre inte skilja den *kohorts-relativa* effekten från den absoluta. Den som är född i januari kommer nämligen också, för det tredje, att vara ett halvår äldre än genomsnittet i kohorten. Det innebär i snitt bättre förutsättningar att ta in den undervisning som ges i varje årskurs och därmed högre avgångsbetyg, vilket författarna också visar. Vad författarna inte behandlar är att antagning till högre utbildning och i någon mån inträdet på arbetsmarknaden sker i konkurrens baserad på betygen. I synnerhet gäller detta längre utbildningar som ger höga löner, dvs artikelns viktigaste mått på utbildnings- och arbetsmarknadsutfall. Den viktigaste effekten av att vara född i januari kan därför ändå vara att eleven har varit äldre än de flesta andra när hon undervisats och när de betyg som tar henne in på läkarlinjen har satts, inte att hon blivit mer produktiv genom att ha mött fenomenet klassrumsundervisning senare i livet än sina kamrater. För mig framstår denna typ av kohortsrelativa effekt som minst lika viktig som den absoluta, men det är givetvis en uppgift för vidare forskning att visa.²

Och *även om* den relativa effekten skulle vara oviktig kan man inte utan vidare från Fredrikssons och Öckerts resultat dra slutsatsen att det är bättre för den intellektuella utvecklingen att börja skolan vid sju års ålder än vid sex. Vi skulle kunna säga att det är bättre att gå i skolan mellan sju och nitton års ålder än mellan sex och arton, men inte bättre än mellan sex och nitton. Också om vi bortsåg från livsinkomst- och arbetsutbudsaspekten och bara brydde oss om utbildningsutfall skulle en tidigare skolstart kunna ge bättre resultat – så länge inte examenstidpunkten tidigareläggs lika mycket.³

På frågan om vilka effekter det skulle få att byta ut det sista förskoleåret mot ett första skolår är alltså fortfarande forskningen svaret skyldig.

REFERENSER

Fredriksson, P och B Öckert (2006), "Is Early Learning Really More Productive? The Effect of School Starting Age on School and Labor Market Performance", IFAU Working Paper 2006:12, Uppsala.

Fredriksson, P och B Öckert (2008), "Är det bättre att börja skolan tidigare?", *Ekonomisk Debatt*, årg 36, nr 2, s 17-32.

² Kanske finns här en underskattad samhällelig orättvisa som drabbar de höstfödda barnen. I så fall är en möjlig policyslutsats att åtminstone de skolor som har möjlighet att fylla klasserna borde övergå till terminsvis skolstart för att få en mer åldershomogen elevgrupp. Om denna rättviseaspekt är viktig och om den väger över en större otymplighet i skolsystemet är dock en bedömning bortom detta inlägg.

³ Därtill kommer den (visserligen sekundära) offentligfinansiella aspekten att en plats i sex-årsverksamhet eller grundskola av Skolverkets statistik att döma verkar vara billigare än en förskoleplats.